

Radovan Lučić

Universiteit van Amsterdam (Nizozemska)

UVEST ĆU JOŠ KOJU RIJEČ I OZDRAVIT ĆE DUŠA TVOJA!

U ovom radu pokušat ću prikazati one aspekte sada već petnaestogodišnjeg modela jezičnog planiranja u Hrvatskoj koji izravno utječu na jezični, nacionalni i individualni identitet i na simboličkoj i na funkcionalnoj razini. Na primjerima iz konkretnog jezičnog materijala osvrnut ću se na čimbenike motiviranosti i prihvatljivosti uvedenica u jezičnoj zajednici te na mehanizme njihova širenja.

Ključne riječi:

Uvedenice, identitet, jezična politika, purizam

1. UVOD

Potkraj osamdesetih godina prošloga stoljeća gotovo svuda u Europi pokrenuti su važni društveni procesi: pad komunizma, ujedinjavanje Zapadne Europe, opća globalizacija s jedne i separatističke težnje s druge strane vjerojatno su neki od najvažnijih.

U Hrvatskoj su društvene promjene velikim dijelom doživljavane kroz rat: raspadom Jugoslavije odjednom je nastala nova situacija, nacija je postala ugrožena, budućnost neizvjesna. Nacionalni identitet postaje pitanje egzistencije, a on se najneposrednije i najjasnije ističe putem jezika.

Hrvatski jezik, tradicionalno i po svojoj naravi sklon purizmu (Katičić, 1974), u ulozi simbola nacionalne zajednice na društvenoj prekretnici, počeo je profilirati svoj lik tražeći rješenja u prvom redu na leksičkoj razini, koja je najprozirnija i time najprepoznatljivija.

Inicijatori tih promjena bili su političari, društveni djelatnici i jezikoslovci uglavnom starije generacije koji su imali prilike iskusiti neke oblike jezičnoga nasilja nad svojim jezikom.

Vjerojatno poneseni osjećajem nepravde koja im je nanesena u prošlosti, a smatrajući pritom da znaju što je najbolje za opće dobro, pokrenuli su, potaknuti i podržani ideologijom nove vlasti, izrazito purističku jezičnu politiku ne uzimajući u obzir praktične potrebe cjelokupne jezične zajednice.

U ovom radu pod pojmom “jezična politika” smatram sve oblike uvođenja i širenja pojedinih jezičnih elemenata u oblicima javne komunikacije (poglavito u medijima i administraciji) u skladu sa smjernicama hrvatske unutarnje politike zadnjega desetljeća dvadesetoga stoljeća.

2. UVEDENICE

Ta se jezična politika u prvom redu okomila na srbizme, internacionalizme te na metajezik bivšega režima, što je zapravo bila prirodna reakcija na novu situaciju:

- *srbizmi*, naime, predstavljaju neprijatelja koji ne ugrožava samo manifestiranje nacionalnoga identiteta već i samu naciju. Revoltirana zbog srpske agresije i srpskih zločina, nacija spontano odbacuje srbizme;
- *internacionalizmi* su jezični elementi zajednički različitim jezičnim zajednicama, a politički suverenitet mora se pak pokazati i jezičnim suverenitetom, jezikom sa što manje stranih utjecaja;
- *metajezik bivšega režima* simbolizira omraženu vlast koja je priječila izražavanje nacionalnog i jezičnog identiteta.

Međutim, u purističkim procesima jezične politike svaka od te tri kategorije shvaćena je šire nego što je shvaćena u svijesti većine govornika hrvatskoga jezika. Dapače, usudio bih se reći da su, sudeći po tada popularnim razlikovnim rječnicima, sve tri kategorije potpale pod zajednički nazivnik 'srbizama' (Pranjković, 1997). Riječi *hiljada* i *obezbjeđenje* ni dotada nisu bile obilježja hrvatskoga jezika, ali srbizmom su se počeli smatrati i *upotreba*, pa čak i *rodoljub*, uvriježeni internacionalizmi zastupljeni i u srpskom jeziku te gotovo sve što je iole podsjećalo na bivši režim, npr. riječ *dobrovoljac*.

Njih smjenjuju jezični oblici koji se trebaju prihvatiti, usvojiti te istaknuti kao *simboli* procesa jačanja identiteta.

Ovdje neću govoriti o komunikacijskifunkcionalnim uvedenicama, to jest neologizmima i tvorenicama korištenima za potrebe stručnih nazivlja ili za označavanje novih pojmova u svijetu oko nas (*glasnogovornik*, *pretvorba* i sl.).

Uvedenicama, dakle, nadalje nazivam samo one neologizme, arhaizme, stilistički obilježene oblike i ostale jezične elemente koji su, zahvaljujući utjecaju jezične politike (uglavnom preko

medija), zauzeli mjesto onih dotadašnjih oblika koje je velik dio jezične zajednice smatrao dijelom svoga identiteta.

Za uведенice je karakteristična promjena statusa (*promidžba, dužnosnik*), registra (*glede*) ili frekvencije (*pozornost*).

Ivo Škarić takve oblike naziva *kroatizmima* i opisuje ih kao 'komunikacijski i jezično-strukturalno nevažne likove visokoga simboličkog naboja [...] koji pojačano ocrtavaju hrvatsku samobitnost' (Škarić, 2005, 122). Nives Opačić naziva ih pak *oživljenicama* ili *zastarjelicama*, neke čak i *priglupnicama* (Opačić, 1999).

Dotadašnji oblici mogli bi se nazvati i *izopćenicama* jer oni su, dakle, kao dio našega identiteta, ugroženi ili prognani. (N. Opačić naziva ih *prognanicama* (Opačić, 1999), međutim, ja sam sklon mišljenju da ono što je ugroženo ili na neki način izopćeno ne mora još biti prognano, ali ono što je prognano u svakom je slučaju izopćeno. Po tom su, dakle, *izopćenice* u hiperonimskom odnosu prema *prognanicama*). Argument za izopćenje tih oblika jest jačanje nacionalnoga identiteta posredovanjem identiteta jezika. Tu se nameće pitanje što je s našim izopćenim dijelom identiteta. Je li na neki način još prisutan, je li postao latentan ili je zauvijek nestao?

S druge strane, mnoge su uведенice izvučene iz stilističke zalihe hrvatskoga jezika i time su izgubile svoju obilježnost. Takvim procesima smanjuju se izražajne mogućnosti jezika i on se osiromašuje

3. MOTIVACIJA

Glavna motivacija za uvođenje uведенica nije dakle potreba za novim izražajnim mogućnostima, već stvaranje prepoznatljivog simbola nacionalnog identiteta.

Ona se najčešće opravdava očuvanjem ugroženog jezičnog identiteta: 'To se radi da bi se oštećeni ili oboljeli dijelovi zamijenili dobro očuvanima [...] da [jeziku] ojačaju rastočenu samobitnost'. (Škarić, 2005, 122).

Nije jasno, međutim, po kojim se kriterijima određuje stupanj oštećenosti, oboljelosti i rastočenosti. Oni se svakako, ovisno o perspektivi, u određenoj mjeri podudaraju s kriterijima za određivanje stupnja dinamičnosti, elastičnosti i razvoja.

Nadalje, motiviranost uvedenicama objašnjava se, kao što je već rečeno, zamjenom srbizama, internacionalizama te elemenata iz metajezika bivšega režima, pohrvaćivanjem terminologije, a opravdava se i uvođenjem jednoznačnica umjesto polisemnih termina (npr. *privitak* umjesto *priloga*, *potvrđnica* umjesto *potvrde*).

Najveće intervencije dogodile su se na području vojne, pravne i administrativne terminologije, što je donekle razumljivo: u novoj državi postoji potreba za 'prepoznatljivom' regulativom, oslobođenom asocijacija na bivši režim i bivše sudržavljanke, a jasno je da vojska kao predstavnik nacije u doba rata ne želi dijeliti svoj jezični identitet s neprijateljem. Uvedenice na tim područjima jezične komunikacije nemaju većeg utjecaja na opći leksik (s izuzetkom dijela administrativne terminologije predviđene za javnu komunikaciju), tako da i njihova simbolička dimenzija nije toliko evidentna.

Međutim, primjećuju se i intervencije kojima se motivacija ne da objasniti nikakvim logičnim razlozima, niti se ponuđena rješenja mogu usporediti s 'očuvanim dijelovima'. Navest ću samo neke, kojima sam kronološku učestalost provjerio na internetu i u Hrvatskom nacionalnom korpusu (HNK). Doduše, za kvalitetno istraživanje takve vrste premalo je tekstova iz prve polovice dvadesetoga stoljeća u elektroničkom obliku, a u HNK uopće nema tekstova iz druge polovice dvadesetoga stoljeća (do 1990), ali i iz dostupnih podataka jasno se pokazuje da uvedenice poput *štovani*, *čestit Božić*, *izvješće*, *nadnevak*, *nazočiti*, *domaći uradak* i sl. u cijelom prošlom stoljeću nemaju veći broj pojava od njihovih izopćenih konkurenata. Ne radi se, dakle, o zamjeni *oštećenih* dijelova, čak ako se i zanemari sedam desetljeća sustavnih manipulacija s hrvatskim jezikom (Brozović, 1998), a ne radi se uvijek ni o uvođenju očuvanih budući da se *nadnevak*, *čestit Božić* i *domaći uradak* uopće ne pojavljuju u korpusu prije 1990. godine. Može se reći da je tim uvedenicama jedini cilj isticanje posebnosti hrvatskoga jezika u simboličkoj dimenziji, koja za jezični identitet (ne i za identitet jezika!) i jest važnija od funkcionalne. Ali upečatljivi simboli nisu uvijek razumljivi - sjetimo se samo *Usudbenih povjestica* dr. Franje Tuđmana: naslov koji se odmah prepoznaje kao hrvatski, ali ga manjina hrvatskoga naroda eventualno i razumije.

Modeli tako motivirane jezične politike poznati su još od prije dva stoljeća, kada su bili konsolidirani moderni standardni jezici. Vraćanje radikalnim purističkim metodama tvorbe i

poniranja u prošlost ide ruku pod ruku s nacionalnom politikom koja ističe zajedničko podrijetlo, povijest i kulturu i na taj način proizvodi osjećaj solidarnosti i povezanosti (Golubović, 1999).

Jedan od najistaknutijih predstavnika nove Praške škole František Daneš predlaže podjelu intervencija u jeziku na one motivirane racionalnim ili pragmatičnim čimbenicima i one motivirane iracionalnim ili idealističkim čimbenicima (Thomas, 1992). Prve se služe kriterijima funkcionalnosti i zajedničke norme, a drugima kao kriteriji služe nacionalnost i tradicija. Ovisno o situaciji, moguće su razne kombinacije tih suprotstavljenih kriterija. Na hrvatsku jezičnu politiku s kraja prošloga stoljeća može se mirne duše primijeniti model purističkog jezičnog planiranja u potpunosti motiviranog iracionalnim (idealističkim) pobudama. Taj model čine:

- 1. emocionalna povezanost s ciljevima** (učvršćivanje nacionalnoga identiteta, domoljublje)
- 2. zanemarivanje stvarnih potreba jezične zajednice** (isticanje simboličke i zanemarivanje funkcionalne jezične razine)
- 3. isticanje jezičnih posebnosti** (uvođenje arhaizama, specifičnih morfoloških osobina, pravopisnih zahvata)
- 4. osuđivanje uzusa radi postizanja vlastitih ciljeva** (napad na tuđice i kvazisrbizme)
- 5. isključivost u izboru purističkih metoda¹** (podrška razlikovnim uradcima, prozivanje neistomišljenika)

Rezultati takve jezične politike ne moraju utjecati samo na jezik kao standard već i na jezičnu svijest jezične zajednice.

4. MEHANIZMI ŠIRENJA

Mehanizmi širenja uvedena mogu se, kada su potaknuti svjesnom akcijom, obuhvatiti pojmom jezičnoga planiranja. Za purističko jezično planiranje karakteristično je da su intervencije djelo jedne osobe ili grupe istomišljenika čije napore potpomažu autoritativne provedbene institucije, poput akademija, koje se i brinu za to da se rezultati tih napora primijene.² Koliko se god to odnosilo i na suvremenu hrvatsku jezičnu situaciju uopće, za specifičnu situaciju koju ovdje opisujem prikladnijim mi se čini pojam jezičnoga inženjerstva, odnosno 'sustavnoga usmjeravanja jezičnoga razvoja u nekom smjeru koji država smatra politički poželjnim'

(Bugarski, 2002, 48). U tom su smislu dakle mehanizmi širenja uvelike potpomognuti jezičnim aktivnostima kao instrumentom političke klime: od početka devedesetih godina pojavljuju se razni razlikovni rječnici i jezični savjetnici, radijske i televizijske emisije, jezične kolumne u novinama.

Tako je, na primjer, Hrvatska radiotelevizija godine 1992. izdala *Jezični priručnik* Marijana Krmpotića, izrazito puristički orijentiran razlikovni savjetnik s nedovoljno promišljenim rješenjima, u čijem predgovoru autor navodi: 'Svjesna svoje promidžbene moći, HRT mora pridonositi razvoju hrvatskog jezika [...] Stoga je Služba za razvoj i izobrazbu kadrova izdala ovaj jezični priručnik u džepnoj veličini kako bi oni koji stvaraju program, sudjeluju u njem ili izvješćuju za nj, uvijek i svuda uza se mogli imati prikladan stručni oslonac.' (Krmpotić, 1992, 10). Recenzirao ga je i preporučio Milan Moguš, tada glavni tajnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Taj priručnik na koncu ipak nije prihvaćen kao službeni priručnik Radiotelevizije. Za visoku jezičnu i govornu razinu programa Hrvatske televizije od 1991. godine skrbi Služba za jezik i govor HTV-a, koja redovito izdaje upute i savjete za djelatnike televizije.

Mediji su možda najučinkovitiji rasadnik uvedenica. A na ključnim pozicijama u medijima moraju biti ljudi poslušni vlasti, inače će ih vlast smijeniti (ili će im suditi, sjetimo se slučaja urednika *Ferala*).

Činovnički mentalitet slijepa poslušnosti također uvelike pridonosi širenju uvedenica. Strah od socijalne kontrole, odnosno od etikete političkog protivnika ima, nažalost – po inerciji iz bivših autoritativnih režima – i dalje veliku ulogu u našem društvu.

Govor političara još je jedan od čimbenika, a autoritet političara i medija te znanstveni autoritet jezikoslovaca koji pišu u novinama i preporučuju korisne knjige, rječnike i priručnike velik dio jezične zajednice prihvaća - isto tako po inerciji iz bivših autoritativnih režima – bez razmišljanja i bez pogovora.

Novonastala mogućnost slobodnog isticanja nacionalnog identiteta i političkog opredjeljenja također je postala dio mehanizma širenja uvedenica. Upravo u toj deklarativnoj funkciji nazire se pojava diglosije, odnosno jednoga njezina specifičnog oblika, *shizoglosije* (Haugen, 1962). U vezi s tim jedan primjer: kad sam potkraj devedesetih pisao *zamolbu* za subvenciju Ministarstvu kulture, potpisao sam se 'sa štovanjem', a kad sam istu *molbu* pisao nevladinoj organizaciji Otvoreno društvo (Soros), potpisao sam se 's poštovanjem'. Primjer jest pomalo zastario, ali pojava shizoglosije ostavila je svoje tragove.

5. PRIHVACANJE

Ova je jezična politika u početku svoga djelovanja u ratnim okolnostima, u situaciji traženja snažnoga kolektivnog identiteta zbog ugroženosti individualnoga, uspješno provodila svoje ciljeve. Počela je, međutim, gubiti utjecaj nakon što je nacija svoj identitet potvrdila i dokazala, i sebi i svijetu. Postala je nesvrhovita i nametljiva, jezična je se zajednica počela kloniti.

Opći problem kod uvedenica jest da polaze od standardnoga jezika kao cjeline, zanemarujući funkcionalne stilove (Silić, 1999) te izazivaju kolebanje govornika pri njihovoj konkretnoj uporabi. Neke uvedenice vrlo su brzo zadobile status elemenata koje su smijenile (*oporba*, *prosvjed*, *putovnica*), druge su zaživjele samo u administrativnom, odnosno i publicističkom funkcionalnom stilu (*nadnevak*, *glede*, *uspješnica*, *naputak*), a treće se nisu uspjele nametnuti (*domaći uradak*, *šport*). Jedne su se nametnule unatoč svojoj nemotiviranosti (*izvješće*), a druge nisu uspjele prodrijeti u neutralnu upotrebu koliko god se dokazivala njihova opravdanost (*šport*).

Ne bi bilo zgorega detaljnije promotriti stupanj prihvaćenosti s obzirom na promjenu statusa, registra ili frekvencije pojedinih uvedenica, no s obzirom na ograničen opseg rada u zborniku, o tome nekom drugom prilikom.

Naravno, ono što je prihvaćeno kao norma u određenim razinama standardnoga jezika ne znači da je kao norma prihvaćeno i u jezičnoj zajednici. Mnoge je govornike hrvatskoga jezika pojava uvedenica (poglavito oživljena iz NDH) podsjetila na jezičnu politiku Nezavisne Države Hrvatske, pa time i na ustaški režim. Ovisno o odnosu prema tom dijelu hrvatske povijesti, formirali su svoj odnos prema novopridošlim elementima. Drugi su uvedenice povezali s ideologijom vladajuće stranke: oni koji se s tom ideologijom ne slažu teško će prihvatiti

ideologeme HDZ-a kao simbole svoga jezičnog identiteta. Treći su uvedenicama doživjeli jednostavno kao nepotrebne te ih stoga nerado prihvaćaju. S druge strane, postoji i skupina govornika koji imaju pozitivan odnos prema uvedenicama bilo iz emotivnih, estetskih, znanstvenih, političkih ili pak oportunističkih razloga.

Otpor prema uvedenicama u Jugoslaviji bio je i pokazatelj nacionalnoga identiteta, nismo željeli prihvaćati srbizme koje nam je vlast nametala, ni kao osobe ni kao pripadnici hrvatske nacije. Nismo željeli prihvaćati simbole *tuđega* identiteta. Međutim, otpor uvedenicama koje nam nameće naša, hrvatska vlast, može se tumačiti kao neprihvatanje simbola vlastita identiteta, neidentificiranje s hrvatskom nacijom, i tu dolazi do krize: osobni i kolektivni identitet sukobljavaju se jer prvi ne prihvaća nametnute simbole drugoga.

Velik dio danas živućih govornika hrvatskoga jezika u bivšoj državi nije osjetio jezično nasilje u mjeri u kojoj to sugerira vladajuća jezična politika. U svijesti tih naraštaja hrvatski je bio dovoljno čvrsto određen: *opoziciju*, *rezervu*, *protest* i *propagandu* nisu doživljavali kao strane riječi, bar ne u neobilježenoj uporabi; *izvještaj*, *uputu*, *radnika* i *prisustvovati* nisu osjećali kao nametnute elemente (kao što su osjetili, a neki još osjećaju, *izvješće*, *naputak*, *djelatnika* i *nazočiti*). Hrvatski je jezik unatoč raznim utjecajima uspio održati stabilnu normu. Najveći je problem zapravo bio u manifestaciji i nazivu jezika. A taj se problem riješio raspadom Jugoslavije.

I tek tada, kad je najveći problem dakle bio riješen, počelo je dolaziti do drastičnih promjena u uporabnoj normi. Zbog povećavanja razlike između jezičnoga osjećaja i jezične norme govornici su osjetili nesigurnost u vlastit jezični sustav. Nasilno uklanjanje rezultata nasilne srbizacije jezična zajednica doživljava kao jezično nasilje: govornici se ne identificiraju s nametnutim rješenjima i dolazi do raznih pojava koje nimalo ne pridonose stabilnosti identiteta, a nikako ni stabilnosti jezika.

Ovdje mi se čini prikladnim citirati profesora Ivu Žanića: 'Postoji navika koja postoji pola stoljeća i to je prvorazredna društvena i samim time jezična činjenica koju treba poštovati. Irelevantan je kontekst u kojem je neka navika stvorena, jer ako idemo unatrag ispravljati kontekst, gdje ćemo se zaustaviti?' (<http://jalucifer.blog.hr/arhiva-2005-12.html>)

6. POSLJEDICE

Nakon petnaestogodišnje politike uvedenica u višim funkcionalnim stilovima, linija se elasticiteta izravnala, dok je u nižim funkcionalnim stilovima zadobila dublje amplitude: kolebanje između usvojenih postojanica i nametnutih uvedenica intenziviralo se. Sukladno tomu, povećao se i razdor između govornoga i pisanoga jezika.

Činjenica je da su jezičnom identitetu nametnuti novi simboli koji su ga, izazivajući nesigurnost, oslabili, dok se identitet jezika predstavljen tim simbolima profilirao pod nazivom *novohrvatski*. Taj je naziv, za razliku od uvedenica, spontano nastali neologizam. Složenica značenjima svojih sastavnica ističe novije promjene u hrvatskom jeziku, a asocijativno je tvorbenom analogijom povezana s Orwelovim *novogovorom* i sa svim njegovim konotacijama. Pojmom *novohrvatski* ne označuju se samo novonastali termini i uvedenice već i mnogi *nadrikroatizmi* (Škarić, 2005), nastali velikim dijelom upravo iz otpora jezičnoj politici i nametanju uvedenica.

Takvi se nadrikroatizmi s više ili manje mašte i ukusa izruguju postojećim tvorbenim modelima, ali ujedno i pokazuju kakav dojam najnovije promjene ostavljaju izvan matice. Mnogi ih, naime, izvan Hrvatske smatraju tipičnim predstavnicima suvremenoga hrvatskog jezika. Ne samo mnogi (bivši) sunarodnjaci u inozemstvu nego i neki strani filolozi zaista su uvjereni da se muški spolni organ na hrvatskome kaže *milokliz* (sinonim *nježnik* manje je popularan kod govornika neslavenskih jezika, vjerojatno zbog svoga glasovnog sastava), da ne govorimo o klasičnom *zrakomlatu*, koji je na neki način postao simbolom identiteta našega jezika.

Ironijska distancija spram jezične politike nije nova pojava u hrvatskom jeziku: za vrijeme NDH bila je to jedna od reakcija na uvedenice ustaških vlasti (Samardžija, 1993, 50).

Unatoč činjenici da uvedenice čine zanemariv postotak vokabulara (Škarić, 2005) te da 'novohrvatske' promjene nisu promijenile gotovo ništa na funkcionalnoj razini - osim 'površnih i prolaznih onesiguranja, što uključuje i neka ekscesna pretjerivanja' (Katičić, 2003, 104) - u dijaspori se novohrvatski često asocira s nečim nepoznatim i stranim. Dio Hrvata izvan domovine tvrdi da teškom mukom čita hrvatske novine i prati hrvatske vijesti na televiziji: ne prepoznaju *svoj* jezik i ne mogu se s njime identificirati. Koliko god ta tvrdnja bila neutemeljena, ona je vrlo simptomatična.

S druge strane, purističke tendencije hrvatske jezične politike doživljavaju se u inozemstvu kao izraz nacionalističkih i separatističkih težnji ili u najmanju ruku kao uporno dokazivanje vlastite uljudbe neuljudenih Balkanaca³.

Čini se da je ovakva jezična politika postigla što je mogla. Popisi nepoćudnih riječi namijenjeni djelatnicima HTV-a sve su tanji, a neke poznate uvedenicice gube tlo pod nogama (*domaći uradak, čestit Božić, šport...*). Sada kad je najnovije pravopisno rješenje odbio prihvatiti predsjednik Vlade – *nota bene* iz stranke koja je takvu jezičnu politiku lansirala i podržavala - (Ivo Sanader, 19. prosinca 2005: *neću pisati ne ću*) te uz tri gramatike, tri pravopisa i bezbroj različitih udžbenika hrvatskoga jezika, nema autoriteta potrebnoga za dalekosežne zahvate. Uostalom, službenoga autoriteta nikada nije ni bilo: osnivana su razna jezična povjerenstva, uredi i odjeli koji su predlagali normativna rješenja što se uglavnom nisu usvajala. Zakonom je određeno da je u Republici Hrvatskoj u službenoj uporabi hrvatski jezik, ali nije određeno tko odlučuje što u taj jezik spada, a što ne. Prošle je godine, 14. travnja, pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa osnovano Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika, kojemu su zadaće, među ostalim, 'donijeti rješenja u svezi s daljnjim normiranjem hrvatskoga standardnog jezika', 'pratiti jezičnu problematiku i utvrditi načela u pravopisnoj normi'. Međutim, vijeće je također, kao i Služba za jezik i govor HTV-a, tek savjetodavnoga karaktera. I dok jezikoslovci tvrde da struka savjetuje, a vlada odlučuje, vlast govori kako se odluke moraju prepustiti struci. Te dvije struje ipak su zajedničkim naporima uspjele kodificirati neke promjene. *Pogrješka, strjelica* i *ne ću* propisani su pravopisom, stoje u gramatici i udžbenicima te u izdanjima našeg najvećeg nakladnika. Doduše, pravopis je u Hrvata oduvijek imao uglavnom deklarativnu ulogu i pravopisna rješenja nisu uvijek prihvaćana. Ova nova rješenja imaju u svakom slučaju 'probni rok' od četiri godine, nakon čega će se odlučiti hoće li biti potpuno prihvaćena u školstvu.

7. ZAKLJUČAK

U vezi s iznesenim postavlja se pitanje je li inzistiranje na uvedenicama potrebno radi učvršćivanja identiteta ili, upravo suprotno, stvara nesigurnost i kolebanje te time zapravo slabi osjećaj pripadnosti, odnosno povezanost osobnoga, nacionalnoga i jezičnoga identiteta.

Pribjegavanje purističkim modelima iz doba izgrađivanja standardnoga jezika sugerira da nam jezik nije dovoljno izgrađen, da ga tek trebamo podrobnije odrediti. A ustrajavanje na zamjeni “oboljelih dijelova” govori da nam jezični identitet počiva na oboljelom organizmu.

To stvara nesigurnost u jezik kojim se služimo, dakle i nesigurnost u naš jezični identitet.

Naravno da se standardni jezik razvija i mijenja. Ali 'sve što se u njemu događa, događa se po načelu evolucije, a ne po načelu revolucije. Na normi je da to uvaži i da se u skladu s time ponaša. Nikakve krajnosti (ni u smislu konzervativizma ni u smislu radikalizma) standardnomu jeziku nisu na usluzi.' (Silić, 1999, 286)

Stoga se pitam: liječe li nam uvedenice zaista bolesnu dušu ili nam možda truju zdravu?

¹ 1. To be emotionally committed to their goals.

2. To display subjectivity in identifying their own usage with what is desirable for the collective.

3. To foreground the specific elements of their language.

4. To criticize language behaviour for its own sake.

5. To see purification as the single answer to a language's problems. (Thomas, G. 1992, 178)

² The intervention is primarily the work of an individual or a group of likeminded individuals, whose efforts are eventually sanctioned by authoritative, prescriptive institutions such as academies, which oversee their implementation. (Thomas, G. 1992, 177)

³ To this very day ethnicity strikes many Westerners as being peculiarly related to 'all those crazy little people and languages out there', to the unwashed (and unwanted) of the world, to phenomena that are really not fully civilized and that are more trouble than they are worth. (Fishman, J.A. 1997, 334)

POPIS LITERATURE:

Brozović, D. (1998). *Povijesna podloga i jezičnopolitičke i sociolingvističke okolnosti*. U:

Lončarić, M. (ur.). *Najnowsze dzieje języków słowiańskich – Hrvatski jezik*. Opole:

Uniwersytet Opolski - Instytut Filologii Polskiej, 3-34

Fishman, J.A. (1977). *Language, Ethnicity and Racism*. U: Coupland, N. i Jaworski, A. (ur.).

Sociolinguistics. A reader and Coursebook. New York: St. Martin's press, inc, 329-340.

Golubović, Z. (1999). *Ja i drugi. Antropološka istraživanja individualnog i kolektivnog*

identiteta. Beograd: Republika

Haugen, E. (1962). *Schizoglossia and the Linguistic Norm. Monograph Series on Language and*

-
- Linguistics*. Washington, DC: Georgetown university, 15, 63-69.
- Katičić, R. (1974). *O jezičnom purizmu*. *Jezik XXI*, 3-4, 84-90
- Katičić, R. (2003). *Poslije godine 1990*. U: Neweklowski, G. (ur.). *Bosanski – hrvatski – srpski. Aktuelna pitanja jezika Bošnjaka, Hrvata, Srba i Crnogoraca*. Beč: Wiener slawistischer almanach, Sonderband 57, 103 – 108.
- Krmpotić, M. (1992). *Jezični priručnik*. Zagreb: Hrvatska televizija, Služba za razvoj i izobrazbu
- Opačić, N. (1999). *Promjene u leksiku – nužnost ili nešto drugo*. U: Badurina, L. et al. (ur.). *Teorija i mogućnosti primjene pragmalingvistike*. Zagreb – Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku
- Pranjković. I. (1997). *Jezikoslovna sporenja*. Zagreb: Konzor
- Samardžija, M. (1993). *Hrvatski jezik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Silić, J. (1999). *Leksik i norma*. U: Samardžija, M. (ur.) *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska
- Škarić, I. (2005). *Kroatizmi u hrvatskome jeziku ili što to doista propisuje hrvatski ustav*. *Jezik LII*, 2, 121-128.
- Thomas, G. (1992). *Lexical purism as an Aspect of Language Cultivation in Yugoslavia*. U: Bugarski, R. i Hawkesworth, C. (ur.). *Language Planning in Yugoslavia*. Slavica publishers, Columbus, Ohio, 176-189.

Radovan Lučić

University of Amsterdam (Netherlands)

I'LL INTRODUCE SOME WORDS, AND YOU WILL BE HEALED!

In this paper I will try to outline those aspects of the already more than fifteen-years-old model of language planning in Croatia that have direct impact on the identity of the language, the nation and the individual, both on a symbolic and on a functional level. On the basis of examples from concrete linguistic material I will discuss factors of motivation and acceptability of recently introduced lexemes within the language community, as well as the mechanisms of their dispersion.

Key words:

Identity, introduced words, language policy, purism